

TOIMINTAOHJE

Lasten turvallisuutta lisäävät toimintatavat,
vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen ja
vaitiolovelvollisuussopimus

Keiteleen kunta

Tehty 23.5.2025

YLEISTÄ

Suomessa on ollut vuodesta 2003 voimassa laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002). Se koskee lasten parissa työ- ja virkasuhteessa tehtävää työtä. Laki velvoittaa työnantajan tarkistamaan työntekijän rikostaustan laissa mainituissa tilanteissa. Toukokuussa 2014 voimaan tullut laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014) koskee lasten parissa tehtävää vapaaehtoistyötä. Se antaa toiminnan järjestäjälle, kuten yhdistykselle tai elinkeinonharjoittajalle, mahdollisuuden tietyin edellytyksin selvittää vapaaehtoisen rikostausta.

Lain tarkoituksena on turvata lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä suojella lasta seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta, kuten myös muulta vakavalta väkivaltarikollisuudelta ja houkuttelulta huumeiden käyttöön. Lasten turvallisuutta ja koskemattomuutta edistetään kuitenkin parhaiten toimintatapoja kehittämällä. Vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen on vain täydentävä, lasten turvallisuutta varmistava, toimenpide. Sillä pyritään estämään sellaisten henkilöiden toimiminen lasten parissa vapaaehtoisena, jotka ovat aiemmin syyllistyneet lasten turvallisuutta vaarantaviin seksuaali-, väkivalta- ja huumausainerikoksiin. Tietoisuus siitä, että rikostausta voidaan selvittää, auttaa ehkäisemään ongelmia.

Tämän ohjeen ovat tuottaneet yhdessä nuoriso-, liikunta- ja sosiaali- ja terveysalan kattojärjestöt Allianssi, Valo ja SOSTE sekä kulttuurialan toimijoita edustava Taiteen edistämiskeskus Taike. Näiden alojen järjestöillä on paljon vapaaehtoistoimintaa lasten ja nuorten parissa. Ohjetta ovat lisäksi kommentoineet monet käytännön työtä tekevät järjestöt sekä oikeusministeriö ja Oikeusrekisterikeskus. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjät ovat ottaneet uuden lain vastaan myönteisesti ja tunnistavat sen, että lasten turvallisuutta vapaaehtoistoiminnassa edistetään parhaiten asianmukaisilla ja avoimilla toimintatavoilla. Lasten turvallisuuskasvatuksen vahvistaminen ja lasten tietoisuuden lisääminen omista oikeuksistaan varmistaa lain tavoitteiden toteutumista.

Toiminnan järjestäjät voivat käyttää tätä ohjetta tai laatia sen pohjalta omia, toimintaansa sopivia toimintaohjeita tai -malleja. Tämä ohje on lähetetty tiedoksi Oikeusrekisterikeskukselle.

TOIMINTAOHJEEN TARKOITUS

Toimintaohjeen tarkoitus Ohjeessa kuvattujen toimintatapojen tarkoituksena on varmistaa ja edistää lasten turvallisuutta vapaaehtoistoiminnassa. Niiden avulla toiminnan järjestäjä voi ehkäistä alaikäisten koskemattomuutta ja turvallisuutta vaarantavia tekoja ja tapahtumia. Ohjeessa kuvattujen menettelyjen tulee olla käytössä silloin, kun lapsen henkilökohtaista koskemattomuutta on loukattu.

Ongelmia ehkäisevät toiminnan avoimuus ja lasten ja nuorten opastaminen. Lasten pitää tietää, kenen puoleen he voivat kääntyä, jos heidän henkilökohtaista koskemattomuuttaan on loukattu tai heidän mieltään askarruttavat omaan turvallisuuteen ja koskemattomuuteen liittyvät asiat.

Ohjeessa käydään ensin läpi lapsen turvallisuutta edistäviä toimintatapoja ja esitellään vapaaehtoistehtävien luokittelu. Ohje käsittelee myös lakia lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (408/2014), sekä rikosrekisteriotteen hakemista ja käsittelemistä.

LASTEN TURVALLISUUTTA EDISTÄVIÄ TOIMINTATAPOJA

Toimintaohjeen tavoitteena on, että vapaaehtoistoiminnan järjestäjät sitoutuvat lasten turvallisuutta ja koskemattomuutta edistäviin toimintatapoihin. Turvallisuudella ja koskemattomuudella tarkoitetaan tässä:

- lapsen perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat
- lapsen henkilökohtaista koskemattomuutta kunnioitetaan
- lapsen turvallista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tuetaan
- lasta suojellaan seksuaalirikoksilta, väkivaltarikollisuudelta, houkuttelulta huumeiden käyttöön ja muilta lapsen turvallista kasvua uhkaavilta tekijöiltä

Ohjeessa kuvattujen toimintatapojen avulla

- edistetään lasta suojaavan toimintakulttuurin syntymistä,
- tuetaan alaikäisten turvallista osallistumista toimintaan sekä
- vahvistetaan lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan.

Vapaaehtoistoiminnassa esiintyviä haasteita alaikäisten koskemattomuudelle

Lapsille ja nuorille järjestettävässä vapaaehtoistoiminnassa on tavoitteena päihteetön, väkivallaton ja turvallinen ympäristö. Kuitenkin, kuten muutenkin yhteiskunnassa, lapset ja nuoret voivat myös vapaaehtoistoiminnassa joutua alttiiksi kaltoinkohtelulle.

Tässä kappaleessa kuvataan vapaaehtoisten rikostaustan selvittämistä koskevan lain tavoitteita myötäillen, mitä tarkoitetaan seksuaalisella häirinnällä ja hyväksikäytöllä. Seksuaalisessa häirinnässä lähtökohtana on aina häirinnän kohteen oma kokemus. Häirinnän kohteena voivat olla sekä tytöt että pojat.

Häirintä voi ilmetä ainakin seuraavin tavoin:

- nimittely
- sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- seksuaalinen koskettelu, kuten nipistely, suutelu, puristelu
- puhelinsoitot, tekstiviestit ja sähköpostit tai seksuaalissävytteiset kirjeet
- halventavat ja seksistiset vitsit
- toistuvat seksuaalissävytteiset ehdotukset tai seksuaaliseen käytökseen viittaavat kutsut
- seksuaaliseen kontaktiin pakottaminen

Häirintä, syrjintä ja hyväksikäyttö ovat vallan väärinkäyttöä. Vapaaehtoisena toimivan aikuisen suhde lapseen tai nuoreen on useimmiten valtasuhde. Aikuisen tulee pitäytyä flirtistä ja sukupuolisuuteen kohdistuvista kommenteista, jotka eivät ole hyvien käytöstapojen mukaisia ja joilla voi olla vahingollisia seurauksia lapsen ja nuoren kehitykselle.

Häirintää voi tapahtua myös lasten ja nuorten välisissä suhteissa. Huonoa käytöstä on esimerkiksi panettelu, ”huorittelu”, ”homottelu” tai muu loukkaava nimittely. Aikuisen kasvatustehtävään kuuluu näihin tilanteisiin puuttuminen. Lasten ja nuorten rajat ovat aikuisen vastuulla. Puuttumattomuus tulkitaan usein äänettömäksi hyväksymiseksi, vaikka se olisikin aikuisen neuvottomuutta tai pelkoa.

Se, mikä koetaan häirinnäksi, riippuu yksilöstä, tilanteesta, vuorovaikutuksesta ja aiemmista kokemuksista. Ratkaisevaa on silti aina se, miten uhri kokee tilanteen. Jos hän tuntee tulleen häirityksi, asia tulee ottaa vakavasti.

Seksuaalinen häirintä loukkaa yksilön oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen ja itsemääräämiseen. Lapsi tai nuori ei tiedä, missä sallitun toiminnan rajat kulkevat, eikä hän välttämättä uskalla vastustaa vieraan ihmisen auktoriteettia. Lapselta tai nuorelta ei siis voida edellyttää, että hän osaa tai uskaltaa ilmaista pitävänsä aikuisen käyttäytymistä loukkaavana tai vastenmielisenä. Ei voida myöskään olettaa, että lapsi pystyisi kieltämään häiritsevän käyttäytymisen.

Seksuaalisuus voi olla häpeän, loukkauksen, haavoittuvuuden ja hämmennyksen aluetta. Siksi seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutunut lapsi ei välttämättä puhu kokemuksistaan eikä kerro niistä myöhemminkään, edes kysyttäessä. On ensiarvoisen tärkeää, että toiminnassa mukana olevat aikuiset tiedostavat mahdolliset ongelmat ja puuttuvat ajoissa tilanteisiin, joissa häirintää tai muuta epätervettä vallankäyttöä on aihetta epäillä. Avoin ja jatkuva, ketään syyttelemätön keskustelukulttuuri on paras suoja ehkäistä epätoivottuja tilanteita.

Ennaltaehkäisy: Miten varmistaa alaikäisten turvallisuus harrastetoiminnassa?

a) Luomalla käytännöt alaikäisten turvallisuutta koskevien asioiden käsittelemiseksi

- Kootaan yhteen toimenpiteet ja käytännöt, joilla edistetään alaikäisten turvallisuutta. Ohjeistus hyväksytään toiminnan järjestäjän sivistyslautakunnassa ja se päivitetään aika ajoin. Yhteisesti sovittu ohjeistus ja siihen perehdytys on erityisen tärkeää, kun toimintaan tulee mukaan uusia ihmisiä. Varmistetaan, että ohjeistus löytyy helposti esimerkiksi toiminnan järjestäjän nettisivuilta.
- Sovitaan, kuka on toiminnan järjestäjän vastuuhenkilö alaikäisten turvallisuutta koskevilla kysymyksissä. Vastuuhenkilö on toiminnasta vastaava kunnan työntekijä.
- Mietitään etukäteen, miten toimitaan mahdollisen häirintä- tai hyväksikäyttötapausten ilmetessä.

b) Vahvistamalla häirintää ehkäisevää ilmapiiriä

- Mietitään, miten voidaan vahvistaa avointa ja kunnioittavaa ilmapiiriä, jossa myös vaikeista asioista pystytään keskustelemaan avoimesti ja jossa lapsille ja nuorille korostetaan, että kaikista asioista voidaan puhua yhdessä. Mietitään yhdessä, millaiset toimintatavat edistävät avoimuutta ja hyviä hallintotapoja.

Asiaa on valmisteltu:

- esi – yhdeksäs luokkalaisten kanssa, yhdenvertaisuuspäivässä 8.5.2025.
- Kaudella 2024-25 mukana olleiden vapaaehtoisten, vanhempien ja yhdistysten kanssa kyselyllä ja keskustelutilaisuudessa 31.7.2025
- Lisätään toiminnassa mukana olevien tietoisuutta häirinnästä ja sitä koskevista toimintaohjeista ohjetauluilla. Näin varmistetaan, että ohjeet ja käytännöt ovat kaikkien tiedossa ja helposti saatavilla myös netissä.
- Tiedotetaan lasten ja nuorten vanhemmille lasten tästä suunnitelmasta Daisyssä, Wilmassa, kotisivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

- Ohje lapselle ja nuorelle, kun hän tuntee oman turvallisuutensa uhatuksi.
 - Kerro että toiminta tuntuu väärälle ja kerro että haluat sen loppuvan. (sano ei, jos pystyt)
 - Poistu paikalta
 - Kerro kotona tai kunnan vastaavalle työntekijälle tai muulle turvalliselle aikuiselle
- Lapsia ja nuoria voidaan osallistaa nuorisovaltuuston, oppilaskunnan, kyselyiden ja 8.5.2025 tyyppisten toimintapäivien kautta.

c) Luomalla selkeät käytännöt alaikäisten kanssa toimivien työntekijöiden ja vapaaehtoisten rekrytointiin

- Pyritään avoimeen vapaaehtoisten toimijoiden rekrytointiin. Tarvittaessa uudet toimijat haastatellaan. Toimijoiden kanssa tehdään sopimus johon on kirjattu vastuut (esim. ammatillinen vuorovaikutus, vaitiolo- ja ilmoitusvelvollisuus) ja sitoutuminen alaikäisten turvallisuutta koskeviin toimintaohjeisiin.
- Toimintaperiaatteena on että, rikosrekisteriote tarkistetaan myös vapaaehtoisilta.

d) Lisäämällä toiminnan läpinäkyvyyttä

- Suositaan tiimityötä, kun toimitaan alaikäisten kanssa. Pyritään siihen, että ryhmässä on aina vähintään kaksi aikuista, esimerkiksi ohjaamassa harrasteryhmiä tai leirien yövahteina.
- Suositaan avointa toimintaa, johon esimerkiksi vanhemmat pääsevät tutustumaan.

e) Nimeämällä lasten ja nuorten valitsema luottohenkilö

Anu Tossavainen, Marja Saastamoinen, Hanna Raatikainen. Tarkastellaan toimintakausittain.

f) Kouluttamalla vapaaehtoisia ja keräämällä palautetta

- Järjestetään vapaaehtoisille koulutusta, jossa käsitellään tässä ohjeessa esiin tuotuja asioita ja menettelytapoja, käydään läpi tilojen säännöt ja toimintatavat. Käydään läpi turvallisuuskansio.
- Kerätään lapsilta, nuorilta ja heidän vanhemmiltaan palautetta vapaaehtoistoiminnasta, erityisesti lasten turvallisuuteen ja koskemattomuuteen liittyvistä asioista.

Puuttuminen: Mitä sitten, kun häirintää tapahtuu?

[Tehostetun nuorisotyön suunnitelma](#)

Varmistetaan, että toiminnassa mukana olevat ovat tietoisia häirintäepäilyjen ja -tapausten varalle luoduista käytännöistä.

Katso edellisen osion kohdat C, D, E, F,

a) Tarkistetaan huolellisesti kaikki valitukset ja epäilyt.

Niihin tulee aina suhtautua vakavasti. Vaikka kysymyksessä ei olisikaan vakava epäily hyväksikäytöstä, vaan pikemminkin huoli siitä, että aikuisen tai nuoren käyttäytyminen alkaa liukua väärään suuntaan, siihen puututaan. Toiminnanjärjestäjä on yhteydessä osapuoliin ja lapsen tai nuoren vanhempiin. Kun puhutaan sukupuolisesta häirinnästä, puhutaan usein sellaisista tilanteista, joissa ei ole kysymys rikoksesta, vaan asiattomasta käytöksestä.

b) Puututaan rikosepäilyihin välittömästi. Jos on syytä epäillä, että kysymyksessä on rikos eli rikoslaissa mainittu teko, on otettava viipymättä yhteyttä poliisiin ja lastensuojeluviranomaiseen.

Toiminnanjärjestäjän on tilanteen sattuessa yhteydessä myös lapsen tai nuoren vanhempiin.

Lastensuojeluviranomaisen on ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on

hänen kasvuympäristössään kohdistunut rikos. Poliisi selvittää, onko tapahtunut rikos, missä olosuhteissa se on tapahtunut ja keitä asia koskee.

c) Hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita.

Tilannetta ei kannata hoitaa yksin, vaan keskustellaan heti neuvoa antavan vaitiolovelvollisen ammattiasiantuntijan kanssa, esimerkiksi kunnan perheneuvola, Sexpo-säätiö, Väestöliiton Nuorten seksuaaliterveyden osaamiskeskus ja Raiskauskriisikeskus Tukinainen.

d) Toimitaan lasten ja nuorten edun mukaisesti.

Lasten ja nuorten turvallisuus on tärkeintä. Huolehditaan, että mahdollinen häirintä tai hyväksikäyttö eivät jatku. Mikäli aikuisen käyttäytyminen alkaa liukua väärään suuntaan, se otetaan puheeksi tämän kanssa välittömästi. Mikäli nuoren käyttäytyminen aikuista kohtaan on epäasiallista, asiaan puututaan heti. Jos kyseessä on vakavampi epäily häirinnästä tai hyväksikäytöstä, mahdollisen uhrin ja tekijän välinen kanssakäyminen katkaistaan, kunnes asia on selvitetty. Jos lapsen tai nuoren vanhemmat eivät ole tietoisia tilanteesta, heihin otetaan yhteyttä. Jos teko tai sen yritys täyttää rikoslain kuvauksen, ollaan viipymättä yhteydessä poliisiin ja lastensuojeluviranomaiseen.

e) Viestitään selvästi ja totuudenmukaisesti.

Varmistetaan, että kaikkia osapuolia, mahdollista epäiltyä, uhria ja uhrin vanhempia kuullaan huolellisesti tapahtuneesta. Huolehditaan siitä, että kaikki osapuolet tietävät, miten valituksen tai epäilyn käsittely etenee toiminnan järjestäjän organisaatiossa ja miten toiminnan järjestäjä on reagoinut asiaan, esimerkiksi tehnyt ilmoituksen lastensuojeluun tai poliisille. Ulospäin viestittäessä huolehditaan sekä mahdollisen uhrin että tekijän oikeusturvasta.

VAPAAEHTOISTEN RIKOSTAUSTAN SELVITTÄMINEN

Milloin toiminnan järjestäjällä on oikeus selvittää vapaaehtoisen rikostaustaa

Vapaaehtoistoiminnan järjestäjän pitää olla rekisteröity yhdistys tai säätiö, muu rekisteröity yhteisö tai yksityinen elinkeinonharjoittaja, jotta sillä on oikeus selvittää vapaaehtoisen rikostaustaa. Lakia ei sovelleta työ- tai virkasuhteessa oleviin henkilöihin eikä sellaisiin henkilöihin, joiden kanssa toiminnan järjestäjä on tehnyt toimeksiantosopimuksen ja jotka tekevät työtä ansiotarkoituksessa.

Toiminnan järjestäjä voi saada vapaaehtoista koskevan rikosrekisteriotteen vain, jos vapaaehtoinen on antanut kirjallisen suostumuksensa otteen hakemiseen. Suostumuksen voi ilmoittaa Oikeusrekisterikeskuksen sivuilla olevalla hakemuslomakkeella tai erillisellä asiakirjalla, joka liitetään rikosrekisteriotehakemukseen. Suostumuksesta tulee käydä ilmi, että vapaaehtoiselle on kerrottu:

- a) mitä tarkoitusta varten rikosrekisteriotetta pyydetään
- b) mitä tietoja rikosrekisteriotteeseen merkitään
- c) miten rikosrekisteriotetta ja siinä olevia tietoja käsitellään
- d) toiminnan järjestäjän velvollisuudesta luovuttaa rikosrekisteriote vapaaehtoiselle
- e) jos otetta hakee vapaaehtoistoiminnan järjestäjän toimeksiannosta toinen yhdistys

Toiminnan järjestäjä voi selvittää vapaaehtoisen rikostaustan, jos kysymyksessä on tehtävä, johon kuuluu:

1. säännöllisesti ja olennaisesti alaikäisen opetusta, ohjausta, hoitoa, huolenpitoa tai muuta yhdessäoloa alaikäisen kanssa ja
2. henkilökohtaista vuorovaikutusta alaikäisen kanssa ja
3. tehtävän hoitaminen yksin tai sellaisissa olosuhteissa, joissa alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ei voida turvata siitä huolimatta, että toiminnan järjestäjällä on käytössä toimintaa koskeva ohje tai tietty menettelytapa, jolla pyritään turvaamaan lasten henkilökohtainen koskemattomuus.

Lisäksi edellytetään, että:

- a) toiminnan järjestäjällä on käytössään toimintaansa koskeva ohje tai menettelytapa, jolla turvataan lasten henkilökohtainen koskemattomuus ja
- b) toiminnan järjestäjä on ennalta arvioinut, mitkä ovat sellaisia vapaaehtoistehtäviä, joihin valittavan vapaaehtoisen rikostausta on syytä selvittää.

Vapaaehtoisen rikostausta voidaan selvittää silloin, kun hänelle on tarkoitus antaa ensimmäistä kertaa jokin tietty, etukäteen yksilöity tehtävä ja silloin, kun henkilön tehtäväkuva on muotoutumassa sellaiseksi, että se täyttää edellä luetellut edellytykset. Rikosrekisteriote voidaan pyytää vain niistä vapaaehtoisista, jotka ovat tulleet mukaan toimintaan 1.5.2014 tai tämän jälkeen tai joiden tehtäväkuva 1.5.2014 jälkeen muuttuu sellaiseksi, että otteen pyytäminen on lain mukaista. Toiminnan järjestäjä voi selvittää myös alaikäisen, 15 vuotta täyttäneen vapaaehtoisen rikostaustan.

Toiminnan järjestäjä voi pyytää rikosrekisteriotteen vapaaehtoiselta jo siinä vaiheessa, kun häntä valitaan koulutukseen tai valmennukseen, joka on tehtävän hoitamisen edellytyksenä. Jos koulutuksen tai valmennuksen suorittamisen ja vapaaehtoistehtävän aloittamisen välinen aika on pitkä, toiminnan järjestäjä voi oman harkintansa mukaan selvittää vapaaehtoisen rikostaustan uudelleen. Ei kuitenkaan silloin, jos edellinen ote on annettu alle 6 kuukautta aiemmin. Rikostaustaotteella ei ole säädettyä voimassaoloaikaa. Uusien otteiden pyytämisessä tulee käyttää harkintaa. Kun toiminnan järjestäjä hakee vapaaehtoista laissa tarkoitettuihin tehtäviin, sen on ilmoitettava, että vapaaehtoisen rikostausta on tarkoitus selvittää.

Vapaaehtoistehtävien luokittelu

Ohjaajat, valmentajat ja huoltajat (3.2.1) Urheiluseuroissa ja -järjestöissä toimii tuhansia vapaaehtoisia aikuisia lasten ja nuorten ohjaajina, valmentajina ja huoltajina. He voivat toimia yksin tai ryhmässä riippuen lajista ja toiminnan laadusta. Toiminta pitää usein sisällään lasten ja nuorten päivittäistä ohjausta ja valmennusta, yhteisiä kilpailu- ja turnausmatkoja sekä leirejä, joihin kuuluu toisinaan myös yöpymisiä ja pidempiä jaksoja poissa kotoa.

Retkien, leirien ja kerhojen vetäjät ja ohjaajat (3.2.2) Lasten ja nuorten retkillä, leireillä ja kerhoissa vapaaehtoiset aikuiset toimivat ohjaajina joko yksin, pareittain tai työntekijän parina tai apuna. Aikuiset opettavat ja ohjaavat lapsia ja nuoria, viettävät aikaa heidän kanssaan, järjestävät tapahtumia, vierailukäyntejä ja toimintatuokioita sekä valvovat toimintaa ja sen turvallisuutta. Toisinaan leireihin ja retkiin kuuluu yöpymisiä.

Miten rikosrekisteriotetta haetaan ja miten sitä käsitellään

Vapaaehtoistoiminnan järjestäjä eli yhdistys hakee rikosrekisteriotetta kirjallisesti. Otteen voi tilata Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivuilta täyttämällä ja lähettämällä sähköisen hakemuksen Suomi.fi-palvelun kautta. Mukaan liitetään vapaaehtoisen suostumus pdf-tiedoston muodossa. Hakemuksen tilaajalla täytyy olla oikeudet asioida yhdistyksen puolesta Suomi.fi-palvelussa. Lisätietoa löytyy Suomi.fi-sivuilta Ohjeet ja tuki -osiosta: <https://www.suomi.fi/ohjeet-ja-tuki/tietoa-valtuuksista>.

Mikäli sähköisen hakemuksen täyttö Suomi.fi-palvelun kautta ei ole mahdollista, hakemuksen voi täyttää myös tulostettavalla ja sähköisesti täytettävällä lomakkeella, joka löytyy Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivulta: <https://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/palvelut/tulostettavatlomakkeet.html>.

Otetta ei voi tilata puhelimitse. Kaikki hakemukseen liittyvät asiakirjat ja liitteet pitää lähettää Oikeusrekisterikeskukselle samassa lähetyksessä, joko sähköisesti tai kirjekuoressa. Jos lähetykset toimitetaan erikseen, samaan hakemukseen kuuluvat eri liitteet ja lähetyksen osat voivat joutua erilleen. Tämä viivästyttää käsittelyä ja aiheuttaa ylimääräistä työtä hakijalle ja Oikeusrekisterikeskukselle. Jos hakemuksia on useita, esimerkiksi koulutus- tai kurssivalintojen yhteydessä, voidaan kaikki hakemukset liittää samaan lähetykseen.

Oikeusrekisterikeskuksen hakemuslomakkeella ilmoitetaan muun muassa seuraavat tiedot:

- Vapaaehtoistehtävän järjestäjän nimi ja rekisteröintitunnus. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjän nimi ilmoitetaan aina hakemuksessa. Rekisteröintitunnuksen voi tarkistaa Patentti- ja rekisterihallituksen sivuilta osoitteesta www.prh.fi. Suora linkki rekisteröintitunnuksen hakemista varten on <https://yhdistysrekisteri.prh.fi/>.
- Toiminnan järjestäjän yhteyshenkilö. Yhteyshenkilöksi merkitään sellainen henkilö, joka on päättämässä, annetaanko vapaaehtoiselle kysymyksessä oleva tehtävä vai ei. Muilla henkilöillä ei ole oikeutta nähdä vapaaehtoisen rekisteriotetta eikä heille voida ilmaista otteella olevia tietoja.
- Vapaaehtoisen henkilötunnus. Vapaaehtoisen henkilötunnus on tärkein vapaaehtoisen yksilöivä tieto hakemuksessa. Ellei hakijalle ole annettu suomalaista henkilötunnusta, ilmoitetaan vapaaehtoisen syntymäaika ja -paikka, kotikunta, yhteystiedot, kansalaisuus ja ammatti.
- Vapaaehtoistehtävä, jota varten ote tilataan. Tehtävänkuvauksen pitää olla sellainen, että viranomainen pystyy sen perusteella arvioimaan, onko vapaaehtoistehtävän järjestäjällä lakiin perustuva oikeus pyytää rikosrekisteriotetta. Kuvauksesta pitää siis käydä ilmi, että vapaaehtoinen toimii säännöllisessä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa.
- Ohje tai suunnitelma alaikäisen koskemattomuuden turvaaviksi toimiksi. Hakija ilmoittaa onko toiminnan järjestäjällä käytössä ohje tai suunnitelma, jolla turvataan alaikäisten koskemattomuus (esim. tämä ohje). Lisäksi ilmoitetaan, kuka on hyväksynyt ohjeen tai suunnitelman ja milloin se on hyväksytty. Ohje tai suunnitelma pitää hyväksyä 11 toiminnan järjestäjän hallituksessa tai muussa päätäntävaltaa omaavassa toimielimessä, jotta se täyttää lain edellytykset.
- Ohjeen tai suunnitelman nimi, hyväksymispäivä ja hyväksyjä.
- Liitteeksi tarvitaan vapaaehtoisen kirjallinen suostumus rikosrekisteriotteen hakemiseen. Suostumuksen voi ilmoittaa erillisellä asiakirjalla (ks. malliasiakirja, liite 1), joka liitetään rikosrekisteriotteeseen.

Otteen vastaanottaa ja tarkistaa toiminnan järjestäjän puolesta sellainen henkilö, joka on päättämässä, annetaanko vapaaehtoiselle kysymyksessä oleva tehtävä vai ei. Otteelta ilmeneviä tietoja ei saa ilmaista kenellekään muulle, ei toiminnan järjestäjän toiminnassa mukana olevalle eikä ulkopuoliselle. Henkilöllä on vaitiolovelvollisuus. Tietoja ei saa ilmaista sen jälkeenkään, kun henkilö ei enää ole siinä tehtävässä, jossa hän on tiedon saanut. Vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta voi seurata rikoslain mukainen rangaistus. Toiminnan järjestäjä ei saa tehdä vapaaehtoisen henkilötietoihin muita merkintöjä kuin tiedon siitä, että rikosrekisteriote on

tarkistettu sekä otteen päiväyksen. Vapaaehtoisen henkilötietoihin ei saa koskaan tehdä merkintää siitä, onko otteelle merkitty rikostietoja vai ei. Toiminnan järjestäjän on luovutettava ote vapaaehtoiselle heti kun ote on tarkistettu. Alla on esimerkki Maija Meikäläisen henkilötiedoista sen jälkeen, kun toiminnan järjestäjä on tarkistanut Maijan rikosrekisteriotteen. Maija Meikäläinen, ote tarkistettu 16.6.2014, otteen päiväys 13.6.2014. Jos vapaaehtoinen ei tule kohtuullisen ajan kuluessa noutamaan toiminnan järjestäjälle lähetettyä rikosrekisteriotetta, ote hävitetään luotettavalla tavalla, esimerkiksi silppuamalla. Neljän viikon aikaa voidaan pitää ohjeellisena kohtuullisena aikana. Otteen voi vapaaehtoisen omasta pyynnöstä postittaa hänen ilmoittamaansa osoitteeseen.

Vapaaehtoisen suostumus – Rikosrekisteriotteen hakeminen

Tämä suostumus perustuu lakiin lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä. Vapaaehtoisen tulee antaa suostumuksensa siihen, että vapaaehtoistoiminnan järjestäjä tai muu järjestö sen lukuun, voi hakea laissa tarkoitetun vapaaehtoista koskevan rikosrekisteriotteen Oikeusrekisterikeskukselta.

Toiminnan järjestäjä

Vapaaehtoinen

Annan suostumukseni rikosrekisteriotteen hakemiseen.

[] (Tämä kohta rastitetaan aina, jos suostumus annetaan)

Minulle on annettu ennen tämän suostumuksen antamista tieto seuraavista asioista:

– rikosrekisteriote pyydetään vapaaehtoistehtävän järjestäjän tarkastettavaksi alaikäisten henkilökohtaisen koskemattomuuden turvaamiseksi

– otteeseen merkitään tiedot tietyistä seksuaali-, väkivalta- ja huumausainerikoksista – vapaaehtoistehtävän järjestäjän on luovutettava ote minulle välittömästi tarkastamisen jälkeen

Minulle on annettu tieto siitä, että otetta pyytää vapaaehtoistehtävän järjestäjän kirjallisen toimeksiannon perusteella toinen, sen kanssa samaan keskusjärjestöön kuuluva yhdistys.

[] (Tämä kohta rastitetaan vain tarvittaessa)

Päiväys ja allekirjoitus Paikka ja aika:

VAITIOLOVELVOLLISUUSSOPIMUS

1. Osapuolet

Tämä sopimus tehdään seuraavien osapuolten välillä:

Toimija: Keiteleen Sivistystoimi

Vapaaehtoinen: [Vapaaehtoisen koko nimi, henkilötunnus (tarvittaessa), osoite]

2. Sopimuksen tarkoitus

Tämä vaitiolovelvollisuussopimus koskee vapaaehtoistoimintaa, jota vapaaehtoinen suorittaa Keiteleen sivistystoimen alaisuudessa (esim. koulut, kirjastot, nuorisotyö, kulttuuripalvelut).

3. Vaitiolovelvollisuus

Vapaaehtoinen sitoutuu pitämään salassa kaikki luottamukselliset tiedot, jotka hän saa tietoonsa tehtävässään.

Tällaisia tietoja voivat olla muun muassa:

- Henkilöiden yksityiselämää koskevat tiedot (esim. terveydentila, perhesuhteet, oppimisvaikeudet)
- Organisaation sisäiset asiakirjat ja menettelytavat
- Muut tiedot, joita ei ole tarkoitettu julkisesti jaettavaksi

Vaitiolovelvollisuus koskee sekä kirjallisia että suullisia tietoja, ja se on voimassa myös vapaaehtoistoiminnan päättymisen jälkeen.

4. Tietosuoja ja asiakirjakäsittely

Vapaaehtoinen sitoutuu noudattamaan henkilötietojen käsittelyssä soveltuvaa lainsäädäntöä, kuten EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (GDPR) ja kansallista tietosuojalakia. Vapaaehtoinen ei saa kopioida, tallentaa tai luovuttaa mitään henkilötietoja ilman lupaa.

5. Rikkeet ja seuraamukset

Vaitiolovelvollisuuden rikkominen voi johtaa vapaaehtoistoiminnan päättymiseen sekä mahdollisiin oikeudellisiin toimiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

6. Sopimuksen voimassaolo

Tämä sopimus astuu voimaan, kun molemmat osapuolet ovat sen allekirjoittaneet, ja se on voimassa koko sen ajan, kun vapaaehtoinen toimii tehtävässään. Vaitiolovelvollisuus jatkuu myös tehtävän päättymisen jälkeen.

Paikka ja aika: [paikkakunta], [päivämäärä]

Allekirjoitukset:

[Vapaaehtoisen nimi]

Vapaaehtoinen

[Esimiehen/koordinaattorin nimi]

[Tehtävänimike], [kunnan/kaupungin nimi]